

Najreprezentativniji muzeji na prostoru Savezne Republike Njemačke

---

Somogyi, Domagoj

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:777012>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij kulture i turizma (jednopedmetni)

Domagoj Somogyi

**Najreprezentativniji muzeji na prostoru Savezne
Republike Njemačke**

Završni rad

Zadar, 2016.

Sveučilište u Zadru

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij kulture i turizma (jednopredmetni)

Najreprezentativniji muzeji na prostoru Savezne Republike
Njemačke

Završni rad

Student/ica:

Domagoj Somogyi

Mentor/ica:

mr. sc. Tomislav Krpan

Zadar, 2016.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Domagoj Somogyi**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom „**Najreprezentativniji muzeji na prostoru Savezne Republike Njemačke**“ rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 21. rujan 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MUZEJ, MUZEOGRAFIJA I MUZEOLOGIJA	3
2.1. Muzej	3
2.1.1. Podjela muzeja	4
2.1.2. Uloge i funkcije muzeja	5
2.2. Muzeografija i muzeologija.....	7
3. POVIJEST MUZEJA	9
3.1. Početak muzeja i njegov postepeni razvoj	9
3.2. Od renesanse do 19. stoljeća	10
3.3. Muzeji 19. stoljeća (stoljeće muzeja) do danas.....	11
4. NJEMAČKA KULTURA	12
4.1. Književnost i filozofija	12
4.2. Znanost	14
4.3. Umjetnost	15
4.4. Glazba	16
4.5. Film	17
5. NAJREPREZENTATIVNIJI MUZEJI NA PROSTORU SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE	19
5.1. Baden - Württemberg	19
5.1.1. Muzej Mercedes - Benz (Stuttgart)	20
5.2. Freistaat Bayern – Bavarska	22
5.2.1. Alte Pinakothek (München).....	23
5.2.2. Germanisches National Museum (Nürnberg).....	24
5.3. Berlin	25
5.3.1. Muzej Pergamon (Berlin)	26
5.3.2. Židovski muzej (Berlin)	27
5.4. Freistaat Sachsen – Saska	28
5.4.1. Zwinger mit Semperbau	29
5.5. Hessen	31
5.5.1. Frankfurtski povijesni muzej	32
6. ZAKLJUČAK	34

SAŽETAK	36
SUMMARY	37
ZUSAMMENFASSUNG	38
LITERATURA	39
POPIS SLIKA.....	41
ŽIVOTOPIS.....	42

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je „Najreprezentativniji muzeji na prostoru Savezne Republike Njemačke“. Muzeji su zgrade, odnosno ustanove koje čuvaju, prikazuju i proučavaju određene važne predmete iz povijesti, tehnologije, znanosti i ostalog. Kao takvi, muzeji nisu tek obična zgrada, oni su pozornica kulture i postignuća određenih naroda ili zemalja. Posljedično, oni su vrlo važni za svaku zemlju i pokazuju identitet naroda. Stoga se u radu nastoji prikazati najreprezentativniji njemački muzeji, kao i bogato kulturno i povijesno nasljeđe SR Njemačke.

Njemačka je srednjoeuropska država koju karakterizira duga i bogata povijest te bogatstvo kulture, folklora, ali i postignuća koja su obilježila ne samo njemačku, nego i svjetsku scenu. Kroz prošlost ova je država uvijek napredovala i bila u vrhu svjetskih sila, a obilježila su je i dva svjetska rata u kojima je bila jedna od glavnih sudionika. Nadalje, danas tu zemlju krasi epiteti: bogata, tehnološki razvijena, napredna te gospodarski iznimno stabilna zemlja. Sve ove prilike su bitno utjecale i na to da ova zemlja ima mnogo muzeja koji govore o bogatoj prošlosti, ali i naprednoj sadašnjosti ove zemlje.

Završni rad je podijeljen prema glavnim sastavnicama ove teme pa se tako dijeli u 4 cjeline.

Naslov prvog dijela ovog rada je „Muzej, muzeografija i muzeologija“. Pod ovim naslovom objašnjeni su glavni pojmovi koji su zapravo i ključni za ovu temu. Osim samih definicija navedenih pojmova opisana je sistematizacija muzeja te su navedene glavne uloge i funkcije koje bi jedan muzej trebao obavljati.

Drugi dio govori o povijesti muzeja, a podijeljen je na 3 manje cjeline koje govore o prošlosti i razvitku muzeja kroz povijest: od početaka i samog nastanka, preko renesanse i 19. stoljeća pa sve do današnjih dana, odnosno modernog doba.

S obzirom da je kultura jedan od osnovnih preduvjeta za muzeje, treći dio govori o bogatoj njemačkoj kulturi koja je ostavila poseban trag u svijetu. Ovo poglavlje je podijeljeno u nekoliko kulturnih sastavnica, pa se tako govori o književnosti, filozofiji, znanosti, umjetnosti, glazbi te filmu. Neupitno je da je u svim ovim granama Njemačka ostavila neizbrisiv trag u sferi svjetske i europske kulture.

Zadnji dio je ujedno i glavna razrada ove teme pa su navedeni odabrani, odnosno najreprezentativniji muzeji Savezne Republike Njemačke, a podijeljeni su prema saveznim pokrajinama. Navedeni i opisani su uglavnom muzeji koji imaju povijesni karakter, no ima i

onih koji pokazuju njemačku tehnologiju (npr. Mercedes - Benz muzej). U rad je uvršteno sedam najreprezentativnijih muzeja SR Njemačke.

Pri izradi ovog završnog rada, korištena je relevantna znanstvena i stručna literatura te različiti relevantni internetski izvori.

2. MUZEJ, MUZEOGRAFIJA I MUZEOLOGIJA

Svakako za početak ovog rada potrebno je objasniti neke od najvažnijih pojmova o kojima će se više govoriti u nastavku, a to su muzeografija, muzeologija i naravno sam pojam muzeja iz kojega su i proizašle ove dvije discipline.

2.1. Muzej

Pojam muzej koristi se u svakodnevnoj uporabi, međutim nije ga baš jednostavno definirati. Muzej je doveo do pojave muzeologije koja se kasnije osamostaljuje i navodi muzej kao samo jedan od oblika muzološkog djelovanja.

Nije baš jednostavno precizno definirati muzej jer ga svatko doživljava na različiti način, nekome je to prirodoslovni ili umjetnički muzej, dok je to drugima arheološki ili povijesni. U daljnjem tekstu navest će se nekoliko definicija te će se potom reći nešto o njihovim sličnostima i razlikama. Za početak Opća enciklopedija *Alpha encyclopedie* definira muzej kao: „Stalna ustanova osnovana s ciljem čuvanja, proučavanja i izlaganja zbirki umjetničkog, povijesnog, znanstvenog ili tehničkog značaja radi užitka i izobrazbe publike.“¹

Alessandro Mottola Molfino navodi suženu definiciju muzeja: „...Muzej je tamo gdje postoji zbir predmeta koji se čuvaju. Ako nema predmeta, muzej ne postoji. Takozvane muzealne kulturne aktivnosti, i one vezane uz publiku, rezultat su postojanja predmeta, rezultat koji se ne može uvijek provjeriti.“ Ovaj pogled na muzeje koji se zasniva samo na njegovoj zbirci potiče još iz povijesti muzealne institucije. Ovakav način uglavnom zagovaraju kustosi arheoloških i umjetničkih muzeja.²

Definicija muzeja međunarodne organizacije muzeja i muzejskih stručnjaka ICOM glasi: „Muzej je stalna, neprofitna ustanova u službi društva i njegova razvitka, otvorena javnosti, koja sabire, čuva istražuje, komunicira i izlaže u cilju proučavanja, izobrazbe i zabave.“ Ovo je opće prihvaćena muzejska definicija koja je navedena 1951. godine te se neznatno mijenjala nekoliko puta tijekom godina kako bi se točno odredilo koje institucije ICOM smatra muzejima tj. svojim članovima.³

---

¹GOB, A., DROUGUET, N.: **Muzeologija**, antiBARBARUS, Zagreb, 2003., p. 39.

²GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 40.

³Ibid.

ICOM je neprofitna nevladina organizacija koja je povezana sa UNESCO-om i osnovana je 1946. godine. Ova organizacija se sastoji od 35 000 članova iz 172 zemlje te broji čak više od 20 000 muzeja.⁴

Sve ove navedene definicije imaju neke zajedničke poveznice. Sve govore o tome kako je muzej stalna ustanova, da treba djelovati u općem interesu. Također muzeji su neprofitne ustanove otvoreni javnosti koje se moraju izlagati i prezentirati javnosti.

Muzeji su osobito važni i za razvoj kulturnog turizma neke destinacije pa bi se trebalo težiti očuvanju, unaprjeđivanju i promociji određenih muzeja u turističkim mjestima. Nove tehnologije dovode do raznih oblika komuniciranja muzeja sa njegovom javnošću, ali isto tako pomaže u prezentiranju samog muzeja u što je moguće boljem svjetlu na što zanimljiviji način kako bi ga što više ljudi posjetilo.

2.1.1. Podjela muzeja

Pojavom suvremene muzejske ustanove skoro u isto vrijeme pojavljuje se i potreba za klasifikacijom muzeja i tako se dolazi do različitih vrsta muzeja koje se određuju prema raznim mjerilima.

G.H. Riviera navodi kategorizaciju muzeja koja se sastoji od četiri velike skupine:⁵

1. Umjetnički muzeji

- a) likovna, grafička i primijenjena umjetnost
- b) scenske umjetnosti
- c) glazba i ples
- d) književnost
- e) fotografija i filmska umjetnost
- f) arhitektura

2.) Društveno – znanstveni muzeji

- a) povijest s arheologijom i pretpoviješću
- b) etnologija, antropologija, folklor
- c) pedagogija
- d) medicina, higijena
- e) zabava

---

⁴<http://icom.museum/the-organisation/icom-in-brief/> (23.7.2016.)

⁵GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 45.

3.) Muzeji prirodnih znanosti

4.) Muzeji znanosti i tehnologije

Ova podjela muzeja dovodi do poprilično velikih nesuglasica jer npr. zadnje dvije skupine također bi trebalo malo proširiti ako su se već u podjeli društveno – znanstvenih muzeja išlo toliko u širinu. Velik broj muzeja spada u dvije ili više ovih podjela, osobito manji lokalni muzeji.

Osim ove glavne podjele muzeja postoji još nekoliko manjih, a to su: raznolikost prema geografskom području (opći muzeji, međunarodni muzeji, nacionalni muzeji, regionalni muzeji, lokalni muzeji, muzeji – kuće), raznolikost po veličini, raznovrsnost po statusu (nadležnost države – nacionalni muzeji, nadležnost lokalnih vlasti – regija, pokrajina općina, udruge pod kontrolom lokalnih vlasti).⁶

Također postoje i razne udruge koje su začetnici brojnih muzeja kao što su to crkve, vjerska društva, sveučilišta ili čak neke grupe pojedinaca.

2.1.2. Uloge i funkcije muzeja

Iz ranije navedene definicije muzeja već se mogu izvući neke uloge i funkcije koje objedinjuje kao npr. da obuhvaća različite djelatnosti skupljanja, čuvanja, proučavanja i izlaganja materijalnih svjedočanstava čovjeka. Tijekom vremena izmijenilo se nekoliko podjela koje se ne razlikuju pretjerano.

Prema Gob, Drouguet (2003: 64) svaki muzej bi trebao ispunjavati sljedeće četiri funkcije: funkcija izlaganja, funkcija čuvanja, znanstvena funkcija i animacijska funkcija. Funkcija izlaganja obuhvaća prikazivanje različitih muzejskih artefakata široj publici odnosno javnosti. Svrha svakog muzeja treba biti na što kvalitetniji i zanimljiviji način prezentirati svoju zbirku predmeta ili vrijednosti tradicijskog i kulturnog značaja kako bi educirali i zabavili svoju publiku. Također muzej bi trebao prilagoditi svoju infrastrukturu za invalide kako bi i oni mogli prisustvovati izložbama i kulturno se uzdizati. Cijena ulaznice bi trebala biti prihvatljiva za različite slojeve u društvu te bi se studentima, učenicima i umirovljenicima trebalo osigurati određene popuste.

Funkcija čuvanja proizlazi iz toga da se muzej također može definirati i kao mjesto sakupljanja i čuvanja baštine. Potrebno je da svaki muzej osigura svoju ustanovu i sve zbirke

---

⁶GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 47, 48.

od krađe, propadanja i svih ostalih nepredvidljivih akcija ili elementarnih nepogoda.⁷ Cilj svakog muzeja bi trebao biti da one predmete koje posjeduje pokuša zadržati u što izvornijem obliku što je duže moguće te da do krajnjih granica odgodi trenutak uništenja određenog predmeta kako bi buduće generacije mogle uživati u toj baštini.

Znanstvena funkcija predstavlja muzejska istraživanja i proučavanja koja mogu biti arheološka, povijesna, dokumentacijska i sl. u svrhu unaprjeđenja određenih muzejskih cjelina, predmeta i njihova konteksta. Navedena istraživanja mogu provoditi muzejski djelatnici koji su zaposleni direktno u tom muzeju, međutim od izrazito velike važnosti je međusobna suradnja s vanjskim stručnjacima koji proučavaju pohranjenu baštinu. Postoje dvije različite konotacije koje se vežu uz pojam istraživanja. Istraživanje se može obavljati u svrhu pronalaska novih predmeta koji će obogatiti i upotpuniti određenu zbirku ili istraživanje već postojećih znanstveno muzejskih zbirki. Tijekom arheoloških iskapanja ili etnografskih istraživanja oba se postupka mogu istovremeno primijeniti.⁸ Za svaki muzej je također jako bitno da njeguje odnose sa drugim kulturnim institucijama poput knjižnica, kazališta, arhiva i naravno sa ostalim muzejima kako bi mogli što bolje djelovati na svoje poslovanje i zadovoljenje potreba posjetitelja.

Animacijska funkcija navodi da se muzej mora angažirati u kulturnom i društvenom životu određenog grada, regije ili države. Postoje brojne različite aktivnosti koje potiču muzejske institucije na pokret i promjene. Povremene izložbe, predavanja, koncerti, radionice te razna zbivanja i priredbe samo su neke od ideja kako muzeji mogu obogatiti svoje djelovanje.⁹ Animacija je izuzetno bitna stavka svakog muzeja jer on na taj način postaje poznat široj javnosti i na taj način privlači nove posjetitelje. U današnje vrijeme treba se sve više potruditi kako posjetitelju na zanimljiv i neobičan način prikazati određene „dosadne“ povijesne materijale. Stoga se sve više treba težiti interaktivnom pristupu u kojem će posjetitelj moći nešto sam izraditi ili naučiti. Muzejske dvorane iznajmljuju se u privatne svrhe što na odličan način doprinosi ugledu muzeja i ostvaruje profit, ali postoji i mogućnost uništavanja muzejskih izložaka.

Postoje brojna razmišljanja i nesuglasice koja je od navedenih funkcija najvažnija za muzejsko poslovanje. Neki se zalažu za to da je najbitnije prvo osigurati trajnost predmeta, a ako je moguće da se oni trebaju izložiti dok drugi takav pristup ne smatraju baš prihvatljivim jer bi to na kraju dovelo do ostavljanja predmeta privatnim vlasnicima koji će se bolje brinuti

---

⁷Ibid.

⁸GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 65.

⁹Ibid.

o tim materijalima. Izlaganje predmeta je također izrazito bitna funkcija kako bi javnost mogla biti upućena i vidjeti te sve predmete, dok naravno znanstvena funkcija omogućuje da se pronađu a animacijska da se privuku korisnici i posjetitelji muzeja. Na kraju se može zaključiti da su sve ove funkcije međusobno ovisne i da svaki muzej koji želi poslovati na uspješan način treba voditi brigu o svim funkcijama i njegovati najviše onu koja mu je potrebna za njegovu vrstu muzeja.

2.2. Muzeografija i muzeologija

Muzeografija i muzeologija su discipline koje su proizašle iz pojave muzeja te će se u daljnjem tekstu navesti njihove definicije te će se reći nešto više o njima, njihovoj podjeli i funkcijama.

Muzeografiju se može definirati kao „Zbir tehničkih i praktičnih djelatnosti što se primjenjuju u muzeju.“¹⁰ Muzeografija ulavnom proizlazi iz uputa kako čuvati, sakupljati, izlagati i proučavati određene predmete. Ova disciplina ima izrazito velik raspon interesa koji su nužni za ispravno funkcioniranje muzeja, a neki od njih su definiranje dokumenata muzejskih istraživanja, izrada i arhiviranje sustava pretraživanja i omogućavanje uporabe muzejske građe. Pojam muzeografije se više veže uz funkcioniranje muzeja u organizacijskim oblicima određenog muzeološkog djelovanja, a manje za zaštitu kulturne i prirodne baštine te velik broj različitih elemenata prikazuje da muzeografija prodire u sfere izvan čiste muzejske djelatnosti. Najreprezentativnija aktivnost je konzervatorsko – restauratorska usluga koja je u okviru muzejske djelatnosti jedina ostvarila vlastitu profesiju ljudi čiji je cilj brinuti se o fizičkoj sigurnosti značajnih arheoloških, prirodnih, povijesnih ili drugih materijala.¹¹

Tako Maroević (1993: 70) nadalje tvrdi da su pojavi muzeologije prethodili razni praktični radovi u zbirkama i muzejima, očuvanje i obilježavanje prirodne i kulturne baštine zajedno sa radnjama koje su se odvijale u arhivima i bibliotekama.

Definicija opće muzeologije koju je predložio Peter van Mensch glasi: „... ona se bavi principima zaštite, istraživanja i komuniciranja materijalne očiglednosti (baštine) čovječanstva i čovjekove okoline i institucionalnim okvirom takve djelatnosti, te da istražuje društvene preduvjete tog posla i njihov utjecaj na spomenute zadatke.“¹²

---

¹⁰GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 19.

¹¹MAROEVIĆ, I.: **Uvod u muzeologiju**, Zavod za informacijske studije, Zagreb, 1993., p. 71.

¹²MAROEVIĆ, I.:op.cit., p. 13.

Muzeologiju se može podijeliti na povijesnu, teorijsku, specijalnu i primijenjenu muzeologiju. Povijesna muzeologija objašnjava povijesni aspekt i dostignuća koja su utjecala na tu vrstu muzeologije dok se teoretska muzeologija zasniva na filozofskim temeljima i spaja muzeologiju s znanstvenim aspektima. Što se tiče specijalne muzeologije koja se bavi općom muzeologijom s pojedinim dijelovima usmjerenim na istraživanje materijalne baštine, povijesti umjetnosti, prirodnih znanosti i antropologije. Primjenjena muzeologija povezuje praktične aspekte muzeologije zajedno sa brojnim pomoćnim disciplinama. Glavni ciljevi su da zaštiti, istražuje i komunicira o različitoj muzejskoj građi uz podršku upravljanja i administracije te se ova primijenjena muzeologija u pojedinim kontekstima shvaća i kao muzeografija.¹³

Odnos muzeografije i muzeologije se najbolje može objasniti tako da muzeologija izučava teoretske ciljeve i osnove muzeja tj. organizacije, dok muzeografija pokušava ostvariti te ideje u praksi. Zbog toga se može reći da se muzeografija bavi pitanjem zašto, a muzeologija pitanjem kako. Iz navedenog se može zaključiti da muzeologija proučava muzej kao instituciju, a muzeografija pojedine ustanove i njihove vrste.

---

¹³ MAROEVIĆ, I.: op.cit., p. 14.

3. POVIJEST MUZEJA

U ovom dijelu rada reći će se nešto više o povijesnom razvitku muzeja te će se podijeliti na najvažnija razdoblja u pogledu muzeja i muzeologije. Ukoliko se promatraju djelatnosti koje su neposredno vezane uz muzeje može se vidjeti koje su okolnosti, društvene, kulturne i političke utjecale na društvene grupe, narode i na koji način su cijenili određene vrijednosti koje sežu još iz riznica grčkih hramova pa sve do ogromnog utjecaja muzeja u kulturnom turizmu današnjeg vremena.

3.1. Početak muzeja i njegov postepeni razvoj

Pojam muzej dolazi od grčke riječi *Mūseion* što znači „kuća muza“.¹⁴ Ukoliko se u davnoj prošlosti zanemari najprimitivnije sakupljanje predmeta, prvi zapis seže u 7. – 6. stoljeće pr.n.e. u vrijeme vladavine kralja Novog babilonskog carstva čija je uloga bila prikazati vladarevo bogatstvo i moć te je ova zbirka ustvari bila riznica.¹⁵

U klasičnoj Grčkoj zbirka je također označavala prestiž, ali po pri put dobiva i vjerske elemente. U grčkim gradovima sakupljaju se blaga koja se pohranjuju u velikim svetištima. Ovaj oblik sakupljanja predmeta uglavnom je označavao pobožnost nekog grada. U 5. stoljeću pr.n.e. u vrijeme atenske demokracije pojavljuje se pinakoteka u propileju Akropole gdje su se čuvale slike najznačajnijih slikara toga vremena i to označava najstariju javnu galeriju. Na zidovima su se nalazile izložene slike na drvu, a u rostoru su se nalazili kipovi.¹⁶

Maroević (1993: 19) tvrdi da su svetišta i hramovi u Ateni, Korintu, Olimpiji, Delfima i u drugim gradovima služili kao izlaganja darova pojedinaca i gradova koji su se kasnije pohranjivali u riznicama koje su imale svoje čuvare. *Hieropoei* su bili čuvari i svećenici koji se su brinuli o predmetima te su izrađivali detaljne propise koji su sadržavale opise predmeta, težinu, posvetu, ime i nacionalnost donatora, datum te ime boga kojem je dar namijenjen te su ponekad čak vodili i posjetioce. Na određene svečane dane predmeti su se iznosili iz riznica kako bi ih vidjela šira javnost.

Muzej kao institucija po prvi puta se javlja u helentističkom razdoblju u egipatskoj Aleksandriji. U 3.stoljeću pr.n.e egipatski vladar *Ptolomej* gradi biblioteku sa muzejem kao znanstvenom ustanovom. Ustanova je bila namijenjena samo za znanstvenike i studente te su

---

¹⁴TOMORAD, M.: **Povijest muzeja**, <http://www.starapovijest.eu/povijest-muzeja/> (24.7.2016)

¹⁵ GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 23.

¹⁶ MAROEVIĆ, I.: op.cit., p. 19.

prikupljani razni rukopisi, natpisi i papirusi iz cijelog svijeta. Mnoga svjedočanstva putnika govore da su u Egiptu dali rukopise koji su se prepisivali i vraćali vlasnicima. Tako je stvorena izrazito opširna zbirka antičkog svijeta s oko 200 000 rukopisa na raznim jezicima kao npr. grčki, latinski, armenski, hebrejski, arapski itd. U muzeju su se istraživale različite znanosti poput biologije, medicine, astronomije, geografije ili matematike.¹⁷

3.2. Od renesanse do 19. stoljeća

Oslobađanje od vjerskih utjecaja dovodi do pojačanog zanimanja za umjetnički rad i osnivanja raznih zbirki koje se nalaze u posjedu prinčeva i pojedinaca. U ovom razdoblju dolazi do prevođenja starih grčkih i latinskih natpisa kako bi se upotpunile kolekcionarske biblioteke. Humanizam postaje središte razmatranja koje čovjeka stavlja u središte bez ikakve vjerske konotacije. Razvoj trgovine pozitivno utječe na obogaćivanje privatnih zbirki.¹⁸ Potrebno je napomenuti primjer iz Firence gdje je obitelj Medici na čelu sa vladarem Lorenzom de Medici sakupila velik broj umjetnina.¹⁹

Međutim prva baš prava ustanova u kojoj su čuvane razne zbirke javlja se u 17. stoljeću u Engleskoj. Na Sveučilištu u Oxfordu osnovana je prva muzejska ustanova modernog doba (Ashmolean muzej). U to vrijeme osnivaju se i neki od značajnijih muzeja *Britanski muzej* u Londonu, *Vatikanski muzej* u Rimu, *Louvre* u Parizu i mnogi drugi.²⁰

U 18. stoljeću muzeji se postupno otvaraju publici i postaju javne institucije. Taj proces uglavnom pokreću privatne zbirke građana i intelektualaca, sveučilišni muzeji koji su uglavnom korišteni kako bi zadovoljili potrebe studenata. Ove promjene dovode do potrebe organiziranih vodstva po muzejima na koje se trebalo čekati i do par dana te je postojalo striktno određeno koliko ljudi u jednom danu može posjetiti muzej.²¹ Krajem ovog stoljeća otvoren je već poprilično velik broj muzeja i bliži se 19. stoljeće koje se još naziva i *Stoljeće muzeja*.

---

¹⁷ TOMORAD, M.: **Povijest muzeja**, <http://www.starapovijest.eu/povijest-muzeja/> (24.7.2016.)

¹⁸ GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 24.

¹⁹ „Ovaj muzej bio je otvoren za javnost u kojem su se nalazile umjetničke zbirke i rijetki predmeti“. Više vidjeti u: GOB, A., DROUGUET, N 2003: 25.

²⁰ TOMORAD, M.: **Povijest muzeja**, <http://www.starapovijest.eu/povijest-muzeja/> (24.7.2016.)

²¹ MAROEVIĆ, I.: op.cit., p. 33.

3.3. Muzeji 19. stoljeća (stoljeće muzeja) do danas

U ovo vrijeme otvoren je već izrazito velik broj muzeja diljem Europe koji se mogu svrstati u tri vrste: umjetnički, muzeji prirodnih znanosti i povijesni muzeji. Značajno je napomenuti da je arheologija sve više priznata i da se osamostaljuje u odnosu na povijest umjetnosti. Osnivaju se razni muzeji koji su posvećeni srednjovjekovnoj umjetnosti i veličaju nacionalni. Primjer ovakvog muzeja je *Germanisches Museum* u Nürnbergu koji u isto vrijeme ugađa romantičarskom duhu i nacionalnim osjećajima. Također u Njemačkoj u muzeju *Neue Pinakothek* u Münchenu prihvaćaju se djela živućih umjetnika, slikara povijesnih tematika, romantičara i svih onih koji svojim umjetničkim izražavanjem kontriraju klasicizmu.²²

Razvoj industrije dovodi do sve većeg zanimanja za znanost i tehniku. Također se pojačava interes za egzotičnost „primitivnih“ naroda kao posljedica europskih kolonijalnih osvajanja u Africi i Aziji. Muzeografija 19. stoljeća veoma je specifična jer romantizam uvodi u muzeje prekomjernost i prenatrpanost što dovodi do izlaganja svega onoga što se posjeduje. Negativan aspekt ovakvog pristupa je nagomilavanje izložaka i miješanje kopija i originala.²³

Gob i Drouguet (2003: 37) tvrde da se u dvadesetom stoljeću naglasak se stavlja na znanost. Muzeji otvaraju laboratorije koji se bave restauracijom i proučavanjem arheoloških iskopavanja. Razvijaju se također znanstvene aktivnosti u muzejima kao što su katalogizacija koja se usavršava prvenstveno zahvaljujući razvoju mehanografije te kasnije informatike koja pogoduje istraživačima jer mogu stvarati detaljnije i opsežnije baze podataka. Arheološka, znanstvena i etnografska istraživanja obogaćuju zbirke. Osnivanjem ICOM-a 1946. godine koji će tijekom vremena kao krovna institucija za muzeje unaprjeđivati i predlagati nove načine djelovanja.

Razvojem kulturnog turizma dolazi do sve veće afirmacije velikog broja muzeja kojeg posjećuje velik broj posjetitelja i zbog toga treba ulagati sredstva za razvitak i modernizaciju muzeja kako bi se zainteresirala javnost.

---

²²GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 33.

²³ GOB, A., DROUGUET, N.: op.cit., p. 34, 35.

4. NJEMAČKA KULTURA

Njemačka kultura²⁴ je zaista svestrana, zanimljiva i jedinstvena. Toliko toga se može napisati i reći pa će se u ovom radu spomenuti samo ono najvažnije što je obilježilo Njemačku da postane jedno unikatno kulturno središte. Navest će se nešto o izvanrednoj književnosti i filozofiji najpoznatijih njemačkih ličnosti, potom će se reći nešto više o znanosti, glazbi, filmu i umjetnosti.

Na neki način kultura se može definirati kao neprecizan pojam s različitim određenjima, odnosno to je sustav zajedničkih značenja, stavova i vrijednosti kao i simboličkih oblika. Kultura se iz tog razloga može shvatiti kao dio cjelokupnog načina života, ali nije isto što i način života.²⁵

Kulture su izrazito dinamične, one nastaju i nestaju te se međusobno stapaju jedna u drugu. Kulturne razlike mogu djelovati kao prepreke kod postizanja empatije prema drugim kulturama, a to mogu biti jezik i pismo, povijest, vjera, običaji ili neke druge subjektivne predrasude.²⁶

Kulturna scena u Njemačkoj ima mnogo aspekata te broji oko 300 kazališta i 130 profesionalnih orkestara koji se nalaze između Flensburga i Garmischa. 500 muzeja umjetnosti koji su međunarodno priznati sa svojim osebujnim zbirkama svakako mogu biti primjer u muzeološkom svijetu.²⁷

Njemačka je središte mnogih kultura i nedvojbeno ima puno toga za ponuditi nekome tko se odluči posjetiti ovu državu.

4.1. Književnost i filozofija

Njemačka literatura datira još u davni srednji vijek, iako nema mnogo podataka o književnom životu u to doba. Značajno djelo srednjovjekovne književnosti je svakako Tristan i Izolda Gottfrieda von Sraßburga. To je bio dvorski roman napisan po uzoru na francusku inačicu. Na nesreću obje verzije su ostale nedovršene, međutim daje se naslutiti da roman ima

---

²⁴O kulturnoj raznovrsnosti i kulturnoj ponudi u SR Njemačkoj više vidjeti u: **Tatsachen über Deutschland**, Societäts Verlag. Frankfurt am Mein, 2010.

²⁵BURKE, P.: **Junaci, nitkovi i lude**, Školska knjiga, Zagreb, 2011., p. 9.

²⁶LESJAK, T.: **Europska kultura, jezik i mediji**, Informatologia 29/30 3-4, 1997, p. 243.

²⁷„Die Kulturszene in Deutschland hat viele Facetten: Rund 300 Theater und 130 Berufsorchester gibt es zwischen flensburg und garmisch. 500 Kunstmuseen mit international hochkarätigen und vielseitigen Sammlungen sorgen für eine beispiellose Museumslandschaft.“ vidjeti više u **Tatsachen über Deutschland**, Societäts Verlag. Frankfurt am Mein, 2010.

tragičan kraj zbog Gottfriedovog načina pisanja ovog viteškog romana u kojem se prožima ideja bezizlazne egzistencije i ljudske povezanosti saprirodom. Drugo važno djelo je Pjesma o Nibelungima nepoznatog autora te se čak izvornik izgubio tijekom stoljeća, a sadržaj epa je rekonstruiran prema kasnijim spisima.²⁸

Svakako najznačajnije ime njemačke književnosti je *J.W. von Goethe*, najpoznatiji njemački pisac i mislilac te prvomoderni pjesnik i kritičar nekonvencionalnog individualizma. Goethe okuplja oko sebe mlade pisce s kojima započinje pokret „Sturm und Drang“ (Oluja i nagon). Ovo razdoblje najpoznatije je po Goetheovom romanu *Patnje mladog Werthera* (*Die Leiden des jungen Werther*) i Schillerovoj drami *Razbojnici* (*Die Räuber*). Neka najznačajnija Goetheova djela osim navedenog romana su: *Faust*, *Tasso*, *Rimske elegije*, *Srodneduše*, *Pjesništvo i zbilja* i mnoge druge. Friedrich Schiller i Goethe bili su predstavnici Weimarske klasike.²⁹

U 19. stoljećubraća *Jacob* i *Wilhelm Grimm* stvaraju mnoštvo zbirki njemačkih bajki. Čitatelje i slušatelje su brzo osvojili diljem cijelog svijeta. Stvorili su pojam opće kulturne povijesti i skoro pa ne postoji dijete ili odrasla osoba koja barem jednom nije čula za jednu od njihovih bajki, a najreprezentativnije su zasigurno: *Trnoružica*, *Ivica i Marica*, *Crvenkapica*, *Snjeguljica*, *Palčić*, *Matovilka* i mnogidруги. Međunarodna istraživanja pokazala su da je njihova zbirka prevedena na stotinjak jezika i također slovi kao jedna od najpoznatijih knjiga novovjekovne literature.³⁰ Autori su na izrazito zanimljiv, pristupačan i sažet način opisali situacije u bajkama koje potiču čitatelja na daljnje čitanje a sa pojedinim detaljima zauvijek mu se urezuju usjećanje. Veličina i značaj njemačke književnosti ogleda se i u njemačkim književnicima, koji su uvelike ostavili traga u svjetskoj književnosti. Osim dvojice navedenih pripadnika *Weimarske klasike*, tu su Heinrich von Kleist, Thomas i Klaus Mann, Heinrich Heine, Heinrich Böll, Bertolt Brecht, Günter Grass.

Usrednjem vijeku postojala su četiri fakulteta: teološki, pravni, medicinski i filozofski. Prva tri nabrojana fakulteta održala su do današnjih dana otprilike sličan spektar svog djelovanja dok je filozofski tijekom godina izmijenio svoj karakter. Povijest Europske filozofije posebno je istaknuta u Kölnu zbog dva mislioca koji na jedinstvene načine tumače srednji vijek a to su bili Albert Magnus i njegov učenik Toma Akvinski. Albert je prevodio Aristotelove spise te je bio impresioniran metafizikom koja je bila srodna razmišljanjima u

---

²⁸ ŽMEGAČ, V.: *Od Bacha do Bauhauasa, Povijest njemačke kulture*, Matica hrvatska, Zagreb, 2006, p. 35.

²⁹ <https://www.britannica.com/biography/Johann-Wolfgang-von-Goethe>(6.8.2016.)

³⁰ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 386.

pariškim i kölnskim katedrama. Toma Akvinski je izuzetno dobro poznao teologiju, filozofiju i filologiju.³¹

Immanuel Kant bio je prvenstveno njemački filozof, ali i geograf koji cijeli svoj život provodi u Königsbergu. Njegova glavna teza je da se znanje stječe razumijevanjem i iskustvom. U svoje vrijeme Kant utječe na filozofe koji zagovaraju romantizam i idealizam. Njegovo djelovanje može se podijeliti u predkritičko i kritičko razdoblje. U prvom se uglavnom bavi materijalnim značajem ovog svijeta, dok u drugom kritizira prethodne filozofe te na taj način potpuno afirmira idealizam. Neka njegova najznačajnija djela su: *Opća povijest prirode i teorije neba*, *Kritika čistog uma*, *Kritika praktičnog uma* i *Kritika snage suda*.³²

Kad govorimo o njemačkoj filozofiji i filozofima, svakako je potrebno navesti i imena velikana svjetske filozofske misli, kao što su npr. Friedrich Nietzsche, Friedrich Hegel ili Johann G. Fichte, Edmund Husserl, Martin Heidegger, Theodor Adorno i dr. Max Weber rodio se u Erfurtu 1864. godine i umro u Münchenu 1920. godine. Jedan je od najznačajnijih njemačkih teoretičara i istraživača, a smatra se i jednim od osnivača sociologije. Weber polazi od spoznaje do koje je došao proučavanjem kapitalizma u zapadnoj Europi sa zaključkom da je kapitalizam prouzrokovao spregu vjere i gospodarskog poduzetništva. Zanimljivo je reći da Weber navodi definiciju moći kao društveog fenomena, odnosno da postoji vjerojatnost da će pojedinac ili supina uspjeti nametnuti svoju zamisao unatoč protivljenju drugih. Prije nego što je počeo prvi svjetski rad Weber je svojom karizmatičnošću privlačio mnoge pisce i znanstvenike u tzv. „Weberov krug“.³³

Može se zaključiti da je Njemačka uvelike pridonijela cjelokupnom obujmu svjetske književnosti, ali također i sa svojim istaknutim filozofima se nalazi u samom vrhu Europe i svijeta.

4.2. Znanost

Izum tiskarskog stroja je od neizmjerne važnosti te se čak smatra kriterijem koji označava temelje novog vijeka. *Johannes Gutenberg* rodio se krajem 14. stoljeća u Mainzu i dokaz je da suvremenost često nije svjesna svog značenja i povijesne uloge. Potrajalo je neko vrijeme dok suvremenici njemačkog izumitelja nisu prihvatili njegov stroj te naravno nisu bili ni približno svjesni kolike će razmjere ovo otkriće postići u budućnosti. Prvi veliki tipografski

---

³¹ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 35.

³²<https://www.britannica.com/biography/Immanuel-Kant>(6.8.2016.)

³³ŽMEGAČ V.: op.cit., p. 534, 535.

rad *Guttenbergova biblija* završena 1455. godine reproducila je tekst pisanih srednjovjekovnih biblija, latinski prijevod *Vulgata* koji je tisuću godina služio kao temelj teoloških rasprava i crkvene prakse.³⁴

Karl Benz bio je njemački inženjer automobila i smatra se da je zajedno sa Daimlerom začetnik prvog automobila s motorom unutarnjeg izgaranja. Zajedno sa korištenjem električne energije u Njemačkoj su stvoreni uvjeti za proizvodnju automobila koja je označavala još jednu prestižnu tvorevinu ovog svijeta.³⁵

Albert Einstein svakako je jedan od najznačajnijih fizičara svijeta. Njegova najznačajnija teorija relativnosti je bila iznimne važnosti za daljnji razvoj teorijske fizike koja je također obuhvaćala filozofske koncepte prostora i vremena te također problematiku kozmologije. Neko vrijeme je bio ravnatelj instituta u Berlinu. Poput mnogih njemačkih židova u emigraciji ostaje vjeran svom jeziku jer se zalagao da nacistički zločini ne trebaju nauditi jeziku Goethea i Thomasa Manna. Cijeli svoj život je pratio glazbu, a najviše su ga se dojmili Bach, Mozart i Brahms. Einstein je podržao američki atomski program koji je za cilj imao ubrzanje svršetka Drugog svjetskog rata, međutim bio je svjestan posljedica na čovječanstvo ukoliko bi došlo do aktivacije nuklearne bombe i zbog toga se nakon rata zalaže da uvjeri političare kako treba prestati sa daljnjim istraživanjima. 1921. godine dobiva Nobelovu nagradu za fiziku.³⁶ Kad se govori o znanosti, gotovo da i nema znanstvenog područja u kojem Nijemci nisu ostavili svoj trag.

Njemačka je svojim razvojem u vidu istraživanja i znanosti uvelike pridonijela trenutnom stanju u svijetu, jer bez nekih navedenih otkrića svijet bi izgledao poprilično drugačije. Svakako treba spomenuti imena Roberta Kocha, Wilhelma Humboldta, Conrada Röntgena, Maxa Plancka i dr.

4.3. Umjetnost

Važno središte njemačke umjetnosti je bio u gradu Nürnbergu gdje je *Albrecht Dürer* svojim umjetničkim stvaralaštvom doveo do zlatnog razdoblja ekonomskog i kulturnog života Nürnberga. Dürer je spajao umjetnost i obrt te je po narudžbi izrađivao grafike za tiskarske radionice. Jedan je od najznačajnijih predstavnika renesanse te je ujedinio talijansku ranu renesansu s ekspresivnim stilom njemačkog reformatorskog doba. U njegovim djelima

---

³⁴ ŽMEGAČ V.: op.cit., p. 43, 44.

³⁵ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 501.

³⁶ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 521.

moгу se pronaći različite tematike, od religije, mitologije pa sve do prirode. Izradio je tri bakroreza velike važnosti: Vitez, smrt i vrag, Sveti Jeronim u svom kabinetu i Melankolija.³⁷

Max Ernst bio je značajan njemački slikar i kipar, također se smatra jednim od suosnivača dadaizma i nadrealizma. Stvarao je razna višeznačna djela u kojima recimo povezuje razne dijelove čovjekovog tijela s cjelinama zrakoplova. Za Ernstovo djelovanje značajni su ciklusi crno – bijelih montaža.³⁸

Također treba spomenuti neke izrazito priznate i poznate njemačke umjetnike kao što su *Paul Klee*, *Hans Bellmer*, *Lucian Freud*, *Lyonel Feininger*, *Joseph Beuys* i *Caspar David Friedrich*.

Brojni njemački slikari, kipari i drugi umjetnici podarili su čovječanstvu umjetnička djela neizmjerne vrijednosti i treba im bit izuzetno zahvalan na tome.

4.4. Glazba

Njemačka glazba ima značajan utjecaj od 18. stoljeća i drži svoju konstantnost sve do danas. Simfonijska, klavirska, komorna i operna glazba je stvorila širok opus u svjetskim razmjerima. Skladbe poznatih njemačkih kompozitora korištene su stvarno u razne svrhe kako bi se na što bolji način prezentirale razne institucije i organizacije.³⁹

Za početak svakako treba reći nešto o *Johannu Sebastianu Bachu* koji je bio skladatelj te priznati orguljaš baroknog razdoblja. Bach je svakako jedan od najpoznatijih skladatelja svih vremena. Neka njegova najznačajnija djela su „Varijacije Goldberg“, „Engleske suite“, „Francuske suite“, „Glazbena žrtva“ te „Brandenburški koncerti“. ⁴⁰*Georg Friedrich Händel* je kasnobarokni njemačko engleski skladatelj. Najveću slavu je postigao svojim operama i oratorijima. Najpoznatije djelo je oratorij „Mesija“ koji crpi svoj tekst iz „Biblije kralja Jakova“, još neka njegova značajnija djela su „Glazba na vodi“ i „Glazba za kraljevski vatromet“. ⁴¹ Oba navedena skladatelja rodili su se 1685. godine u vrijeme kad su se njemačke zemlje oporavljale od Tridesetogodišnjeg rata. U ovo doba osjećao se podređen položaj općenito svih glazbenika koji su se čak u to vrijeme poistovjećivali sa poslugom. ⁴²

---

³⁷ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 54.

³⁸ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 710.

³⁹ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 227.

⁴⁰ <https://www.britannica.com/biography/Johann-Sebastian-Bach>, (6.8.2016.)

⁴¹ <https://www.britannica.com/biography/George-Frideric-Handel>, (6.8.2016.)

⁴² ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 236, 237.

Ludwig van Beethoven, najveći skladatelj u razdoblju klasicizma i romantizma, ali ga se smatra i najvećim skladateljem koji je ikad živio. Svojom glazbom je inspirirao mnoge buduće glazbenike i služio im kao pravi uzor. Osim po svojem značaju kao skladatelj bio je izuzetno dobar pijanist. Javne koncerte ostvaruje u drugoj polovici 19. stoljeća i tada je zabilježen njegov vrhunac. Beethoven je jedan od prvih skladatelja koji organizira pretplatničke koncerte, prodaje svoje skladbe izdavačima kako ne bi morao raditi u aristokratskim dvorovima. Već s trideset godina Beethoven polako gubi sluh dok će ga s vremenom u potpunosti izgubiti. Najpoznatije skladbe su „Za Elizitu“, „V. simfonija u C-molu op.67“, „Oda radosti“. ⁴³ Također treba spomenuti još neke značajne njemačke skladatelje: Felix Mendelssohn-Bartholdy, Robert Schumann, Johannes Brahms, Jacques Offenbach, Richard Wagner, Richard Strauss. ⁴⁴

U novije vrijeme jedna od najpoznatijih grupa Njemačke je *Rammstein* koja sa kombinacijom različitih žanrova metala, rocka i elektroničke glazbe je izuzetno popularna i priznata u svijetu. Iz svega navedenog može se reći da je Njemačka postigla izuzetno velik uspjeh u glazbenom svijetu i da gotovo ne postoji osoba na svijetu koja nije čula za barem jednog od navedenih njemačkih skladatelja.

4.5. Film

Kinematografija Njemačke uvelike je pridonijela svjetskoj filmskoj industriji. *Babelsberg* studio u Potsdamu koji je otvoren 1912. godine postaje prvi filmski studio u Europi, ali i u svijetu. Mnogobrojni poznati redatelji poput Fritza Langa, Billy Wildera ili Fridricha Wilhelma su upravo u ovom studiju stvorili svoje svjetski poznate filmske klasike. Ovaj studio je sudjelovao u međunarodnom razvoju filma, te je ovdje izrađen prvi zvučni film i film sa znanstveno fantastičnom tematikom. ⁴⁵ Stvaranje filma karakterizira zahvaćanje određenog trenutka. ⁴⁶

Njemački doprinosi svjetskoj kinematografiji za vrijeme crno – bijelog filma su uglavnom svi nastali u Weimarskoj republici u prvoj polovini njezinog djelovanja. ⁴⁷

---

⁴³<https://www.britannica.com/biography/Ludwig-van-Beethoven>,(6.8.2016.)

⁴⁴<http://www.dw.com/de/ber%C3%BChnte-deutsche-komponisten/g-3276418>,(15.8.2016.)

⁴⁵<http://www.studiobabelsberg.com/en/corporate/about-us/>, (15.8.2016.)

⁴⁶ „Stvaranje filmskog jezika karakterizirano je da se kamerom zahvaća pojedinost, treba odrediti perspektive vidnog kuta i montaža. Balazs u svojoj knjizi „Der Geist des Films“ govori o tome da se gledatelj ne treba poistovjetiti sa filmom, ali da se identifikacija sa pokretima kamere ostvariti.“ O tome više vidjeti u: Žmegač 2006: 716.

⁴⁷ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 718.

Žmegač (2006: 720) navodi da je prvi njemački film koji je stekao kultno značenje i koji je pozitivno ocijenjen od strane filmskih kritičara bio „Das Kabinett des Dr. Caligari“. Ovaj film je označavao filmski ekspresionizam sa psihopatološkim motivima.

Ukoliko se govori o filmskoj industiji Njemačke svakako se treba spomenuti njemačkog scenarista, redatelja i glumca *Reinera Wenera Fassbindera*. Fassbinder je zbog svog izrazito širokog opusa filmova svrstan među najproduktivnije i najzanimljivije redatelje sedamdesetih godina. Neki od njegovih filmova u kojima su glavni motivi tjeskoba i nezadovoljstvo životom su „Katzelmacher“ i „Zašto je poludio gospodin R. ?“. Zadnji završen film „Querelle“ prikazuje motive društvene seksualnosti.⁴⁸

Za razliku od likovne umjetnosti i književnosti film zbog izrazito širokog spektra prikazivanja određenih aktivnosti koje gledatelju pružaju potpuni vizualni događaj u nijemom filmu, a kasnije i audio vizualnim karakterom prikazuje korisniku izrazito velik doživljaj.

---

⁴⁸ ŽMEGAČ, V.: op.cit., p. 842.

5. NAJREPZENTATIVNIJI MUZEJI NA PROSTORU SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE

U ovom dijelu rada govorit će se o najreprezentativnijim muzejima koji se nalaze na prostoru SR Njemačke. Prikazat će se odabrani muzeji po određenim njemačkim savezним pokrajinama te će se prvo ukratko reći nešto o samoj pokrajini, a potom i o samom muzeju koji se tamo nalazi. Nastojat će se prikazati djelovanje i vrijednost svakog muzeja kako bi se stekao pravi dojam o vrijednosti muzeja koji se nalaze na prostoru Savezne Republike Njemačke.

Njemačka je parlamentarna savezna republika podijeljena u 16 Saveznih država, pokrajina odnosno zemalja. Svaka pokrajina ima svoje vlastite parlamente i vlade, ali je odgovorna za provođenje saveznih zakona i odluka vlade. Najbrojnije kulturno – povijesne znamenitosti nalaze se u Berlinu, Münchenu, Kölnu, Dresdenu i Frankfurtu, dok se najpoznatiji međunarodni sajmovi održavaju u Frankfurtu, Hannoveru, Münchenu i Leipzigu. Najpoznatija manifestacija u Njemačkoj, ali i šire je svakako Oktoberfest u Münchenu. Ove godine održava se 183. po redu festival piva. U Njemačkoj aktivno djeluje oko 6000 muzeja.

Njemačka je značajno turističko središte koje privlači mnogobrojne turiste svojim atrakcijama, događajima i znamenitostima.

5.1. Baden - Württemberg

Baden – Württemberg je jedina njemačka savezna pokrajina koja nastaje plebiscitom tj. glasovanjem naroda. Građani Württemberg – Badena, Württemberg – Hohenzollerna i Badena 1951. godine odlučili su se za pripajanje tih triju zemalja. Na površini od 35 750 km² živi 10,7 milijuna ljudi. Glavni grad je Stuttgart. Baden – Württemberg je izrazito uspješna njemačka pokrajina sa prosječnim prihodom većim od njemačkog prosjeka te ima najmanju stopu nezaposlenosti u cijeloj zemlji.⁴⁹

Ova regija je poznata po svojoj industrijskoj tehnologiji te znanstvenom istraživanju i razvoju. Automobilska industrija je jako dobro razvijena pa tako svoje glavne pogone u ovoj pokrajini imaju Daimler, Porsche i Bosch. Ovdje se nalazi i najveći broj restorana, imaju

---

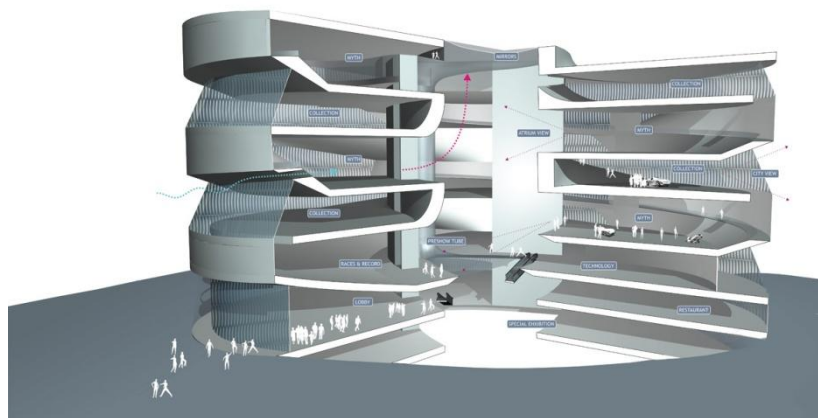
⁴⁹ HAGEDORN, A.: **Baden – Württemberg – „Mi znamo sve osim govoriti pravilno njemački“**, <http://www.dw.com/hr/baden-w%C3%BCrttemberg-mi-znamo-sve-osim-govoriti-pravilno-njema%C4%8Dki/a-3438897>, (15.8.2016.)

odličnu ponudu kvalitetnih vina, netaknutu prirodu i raznoliku kulturnu scenu. Upravo iz navedenih razloga može se zaključiti zašto Baden – Württemberg ostvaruje 40 milijuna noćenja godišnje. Neke od atrakcija koje se mogu navesti su *Schwarzwald* kojeg obilježava šumsko brdovito područje sa brojnim klancima, dolinama i tipičnim ruralnim kućicama. Na UNESCO-vu listu svjetske baštine uvršteno je *Bodensko jezero* zajedno s otočićem cvijeća Mainauom i Reichenauom.⁵⁰

Iz svega navedenog potpuno je jasno zašto je ova pokrajina toliko razvijena i svakako može poslužiti drugima kako na kvalitetan način iskoristiti svoje resurse i unaprijediti i ubrzati svoj razvoj.

5.1.1. Muzej Mercedes - Benz (Stuttgart)

Slika 1. Muzej Mercedes - Benz

Preuzeto sa: https://www.mercedes-benz.com/wp-content/uploads/sites/3/2015/07/classic-virtueller-rundgang-querschnitt_1180x710.jpg

Muzej Mercedes – Benz smješten je u Stuttgartu u Saveznoj pokrajini Baden – Württemberg. Svojom modernom tehnologijom ovaj muzej privlači mnogobrojne posjetitelje iz Europe, ali isto tako i iz cijelog svijeta.

Ovaj muzej se nalazi u poprilično inovativnoj i moderno konstruiranoj zgradi koja je namijenjena za čuvanje i izlaganje zbirki ovog najstarijeg automobilskeg proizvođača na svijetu. U muzeju prevladava srebrna boja simbolizira poznate trkaće automobile ovog njemačkog proizvođača, za ovaj primjer se može navesti Formula 1.⁵¹

⁵⁰Ibid.

⁵¹ CAMIN, G.: *Najljepši muzeji svijeta*, Naklada ULIKS, Rijeka, 2009., p.83.

Ovu zgradu je projektirao Ben van Berkel koji je bio direktor UN Studija te je sa svojim projektom koristeći računalni program kako bi uspio izvesti dvostruku spiralu koja svoju simboliku izvlači iz poznatog Mercedesovog znaka. U muzeju su isprepleteni elementi baroknog stila i industrijskog racionalizma. Tri godine je bilo potrebno za izgraditi ovu građevinu te je za javnost otvorena u svibnju 2006. godine. Muzej se nalazi u središtu Mercedes – Benza u Stuttgartu te je povezan podzemnim tunelom sa salonom u kojem su izloženi svi dosadašnji modeli ovog proizvođača. Blizina autoputa također izrazito ide u korist ovom muzeju.⁵²

Muzej je podijeljen na tri kata u kojima se nalaze razna prijevozna sredstva od legendarnih trkačkih vozila, osobna i javna vozila, autobusi, vozila hitne pomoći, vojske ili razna industrijska vozila. Ukupno u muzeju na prostoru od 15 800 m² nalazi se 160 vozila koja se dijele u dvije tematske cjeline. Prva izložba nazvana „Legende“ posvećena je modelima automobila koje su prije vozili međunarodne zvijezde Ringo Starr, princeza Diana, Sophija Loren i mnogi drugi i ovaj odjel je osvijetljen umjetnim svjetlom kako bi se na još intenzivniji način prikazali ovi zapanjujući modeli. U drugoj tematskoj cjelini „Kolekcije“ izložena su vozila 120 godina tradicije ovog branda koje su posložene kronološkim redoslijedom i u ovoj izložbi osvjetljenje je postignuto velikim prozorima kako bi se dobio efekt punine i praznine. Obje izložbe dovode posjetitelja do završnog dijela u kojem su izloženi najpoznatiji trkači automobili Mercedes – Benza.⁵³

Camin (2009: 87) navodi i odjel od nazivom „Zadivljujuća tehnologija“ u kojem se posjetiteljima želi prikazati cijeli proces kako se dolazi do razvoja određenog automobilskog modela. Njihov cilj je omogućiti korisniku da osim prošlosti koju je upravo doživio zaviri u budućnost koje karakteristike bi mogli imati neki novi automobili proizvedeni u Mercedes – Benzu.

Ovaj muzej na izrazito zanimljiv način određenim putovanjem kroz vrijeme nastoji posjetitelju pružiti potpuni doživljaj kako bi stvarno prikazao sebe kao jednog najvažnijih proizvođača automobila svih vremena.

---

⁵²Ibid.

⁵³ CAMIN G.: op.cit., p.83, 84.

5.2. Freistaat Bayern – Bavarska

Bavarska je površinom najveća savezna država koja se nalazi na jugoistoku Njemačke. Rasprostranjena je na površini od 70 550 km² te broji populaciju od 12.5 milijuna stanovnika. Osnovana je u prosincu 1946. godine temeljem bavarskog Ustava. Glavni grad je München.⁵⁴

Ova pokrajina je izrazito bogata netaknutom prirodom. Ovdje se nalazi i najviši njemački vrh „Zugspitze“. Također kroz ovu regiju protječu rijeke Dunav i Majna, te se ističe nekoliko jezera Chiemsee, Tegernsee, Königs – Ammer i Starnbergersee.

U ovoj saveznoj zemlji nalazi se najveći broj poljoprivrednih gospodarstava u kojima je zaposleno oko 300 000 ljudi. Bavarci se izrazito diče svojim dijalektom, narodnom nošnjom i narodnom glazbom. Slogan Bavarske „Laptop i kožne hlače“ uglavnom koriste u svojoj promociji kako bi prikazali da izvrsno objedinjuju tradiciju i suvremenu tehnologiju. Najpoznatije asocijacije koje se vežu uz Bavarsku su svakako kožne hlače, bijele kobasice, dvorac Neuschwanstein i naravno Alpe koje su stalno prekrivene snijegom. Neke najznačajnije tvrtke imaju svoje poslovnice u Bavarskoj poput Siemens-a, EADS-a i BMW-a. U ovoj pokrajini proizvede se najviše hrane u Njemačkoj, te još uvijek slovi kao ruralno, a ne urbano stanovništvo Bavarske.⁵⁵

Osim privrede u Bavarskoj je izrazito važno njegovanje kulturne tradicije i ponude. Osim velike i bogate kulturne ponude glavnog grada Münchena, primjer kulture pokazuje se i na svečanim priredbama Richarda Wagnera u Bayreutheru, dvorcima Ludwiga II. Neuschwansteina, Herrenchiemsee i Linderhof, a poznata kulturna središta su svakako Augsburg, Würzburg, Regensburg i Nürnberg.

---

⁵⁴ WASSERRAB, J.: **Bavarska – „Laptop i Lederhose“**, <http://www.dw.com/hr/bavarska-laptop-i-lederhose/a-3438937>(15.8.2016.)

⁵⁵Ibid.

5.2.1. Alte Pinakothek (München)

Slika 2. Alte Pinakothek

Preuzeto sa:<http://www.muenchen.de/int/en/sights/museums/alte-pinakothek.html>

Hrvatski naziv za Alte Pinakothek je Stara pinakoteka koja se nalazi u Münchenu i predstavlja muzej europskog slikarstva.

Ovdje se mogu pronaći brojna djela Altdorfera, Dürera i Grünewalda te također postoji izrazito bogata zbirka Rubensovih djela. U muzeju se nalaze djela od srednjeg vijeka do sredine 18. stoljeća. U pinakoteci nalaze se prije svega najbolja slikarska djela cijele Bavarske koju su obogatili knezovi obitelji Wittelsbach u kontinuitetu od 300 godina. 1826. godine pri otvaranju Alte Pinakothek ovdje se nalazilo već oko 800 slika. Sva ova djela svjedoče da su bavarski vladari izrazito poštovali umjetnost.⁵⁶ Neka od najznačajnijih slika u muzeju su „Aleksandrova bitka“, „Povijest Suzanina“ od Albrehta Altdorfera te „Lukrecijino samoubojstvo“ A. Dürera.

Alte Pinakothek podijeljena je na tri kata, na prvom i drugom katu nalazi se ukupno oko 700 slika iz Nizozemske, Italije, Francuske i naravno Njemačke, dok na zadnjem katu nalaze umjetnička djela flamanskog slikarstva iz 17. stoljeća. Izložbeni prostori ovog muzeja osim razgledavanja slika također nude mnoge druge sadržaje npr. slušanje koncerata, čitanje knjiga, prikazivanje filmskih projekcija i sudjelovanje u radionicama koje se organiziraju. Na svojoj službenoj stranici Alte Pinakothek navodi kao svoje najznačajnije djelo Dürerov autoportret.⁵⁷

Alte Pinakothek svakako se može svrstati u jednu od najvažnijih galerija tj. muzeja u svijetu sa svojom iznimnom kolekcijom slika koje će zadiviti svakog posjetitelja.

⁵⁶ DUBE, W. D.: **Alte Pinakothek (München)**, Mladost, Zagreb, 1980., p. 9.

⁵⁷ <https://www.pinakothek.de/besuch/alte-pinakothek>, (15.8.2016.)

5.2.2. Germanisches National Museum (Nürnberg)

Slika 3. Germanisches National Museum

Preuzeto sa: http://www.gnm.de/uploads/tx_gnmobjektedpy/Slider_Willkommen_03.jpg

Germanski nacionalni muzej je najveći kulturno – povijesni muzej u Njemačkoj osnovan 1852. godine. Muzej istražuje umjetnost i kulturu njemačkog govornog područja na inovativan način nudeći interaktivne obrazovne radionice. Muzej je podijeljen u 26 područja koje osim muzejske zbirke sadrže povijesni arhiv, numizmatičku zbirku, arhiv za likovnu umjetnost te grafički odjel.⁵⁸

Kao nacionalni muzej i muzej kompletnog njemačkog govornog područja ova institucija nastoji prikupljati i održavati povijesne, kulturne i umjetničke izložke od početka povijesti pa do današnjih dana. Trenutno se u muzeju nalazi više od 1,3 milijuna predmeta što ga dovodi do najvećeg kulturno – povijesnog muzeja zemalja njemačkog govornog područja. Stalna postava sa 22 000 izložaka prikazuje povijest od kamenog doba do srednjovjekovnih skulptura. Mnogobrojne skulpture, slike, prapovijesna građa, etnografski predmeti i glazbeni instrumenti prikazuju živote ljudi u prošlim epohama.⁵⁹

Muzej je pretrpio izrazito veliku štetu tijekom Drugog svjetskog rata te je vanjski izgled muzeja poprilično uništen. Samo je jugozapadno krilo muzeja ostalo očuvano. Najznačajniji čuvani predmeti u muzeju su najstarije europsko vatreno oružje i jedina sačuvana njemačka giljotina. Stalna muzejska postava se dijeli na četiri dijela: 19. stoljeće, srednji vijek, prapovijest i antička povijest te oružje, lov i vrtna kultura.⁶⁰

Germanski nacionalni muzej sa najvećom kulturno – povijesnom građom na cjelokupnom prostoru njemačkog govornog područja daje uvid u izvrsna djela te sa svojim

⁵⁸<http://www.gnm.de/en/museum/about-us/>, (15.8.2016.)

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰<http://www.gnm.de/en/exhibitions/>, (15.8.2016.)

raznim odjelima koji su prethodno navedeni zasigurno zaslužuje da se nađu na ovoj listi najreprezentativnijih njemačkih muzeja.

5.3. Berlin

Berlin je ujedno i savezna zemlja i glavni grad Njemačke osnovan u listopadu 1990. godine. Na površini od 900 km² živi 3.4 milijuna ljudi. Berlin oduvijek pripada velikim kulturnim centrima, u 18. stoljeću je bio glavni grad Pruske.⁶¹ Nakon nacističke vladavine i krajem Drugog svjetskog rata grad je podijeljen na četiri dijela od strane SAD-a, Francuske, Velike Britanije i Sovjetskog saveza. Dok 1961. godine dolazi do podizanja zida kroz Berlin. Mirnom revolucijom završen je DDR-ovski režim i granica je otvorena 1989. godine, a nakon godinu dana Njemačka je ujedinjena.

U Berlinu se nalazi sjedište vlade i parlamenta, iako u bivšem glavnom gradu Bonnu ostaju podružnice u kojima je i dalje zaposlen popriličan broj državnih službenika. U Berlinu postoje brojne znamenitosti koje privlače velik broj turista kao npr. Brandenburška vrata, Vladina četvrt s Reichstagom, ostatci Berlinskog zida te brojni trgovi poput Gendarmenmarkta i Potsdamskog trga.⁶²

Što se tiče kulturnih institucija u gradu djeluju tri velike operne kuće, sveučilišta, velik broj kazališta i muzeja.

Berlin kao glavni grad slovi kao jedno iznimno kulturno i ekonomsko središte vrijedno posjeta. Grad je sjedište mnogih velikih medijskih kuća, a sa mnogobrojnim dnevnim novinama i magazinima, brojnim agencijama, grad zauzima vodeće mjesto u europskom izdavaštvu. Grad Berlin obiluje muzejima i zbirkama, posebno na tzv. *Museuminsel*-u, a tu je i dio grada koji se zove Dahlem. Ovaj grad čine svjetskom kulturnom metropolom i mnoge operne kuće, kazališta, koncertne dvorane i biblioteke, a tu su i Berlinski filmski festival, poznata Berlinska filharmonija i dr.

---

⁶¹LEIPERT, L.: **Berlin – grad koji se stalno mijenja**, <http://www.dw.com/hr/berlin-grad-koji-se-stalno-mijenja/a-3438750>(16.8.2016.)

⁶² Ibid.

5.3.1. Muzej Pergamon (Berlin)

Slika 4. Muzej Pergamon

Preuzeto sa: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9c/Berlin_-_Pergamonmuseum_-_Altar_01.jpg

Muzej Pergamon nalazi se u Berlinu i za njega se kaže da je jedna od najznačajnijih zbirki antičke umjetnosti u cijelom svijetu.

Ovaj muzej dio je gradskih tj. državnih muzeja i *Otoka muzeja* na kojem su smješteni najznačajniji muzeji Berlina. Prije Drugog svjetskog rata današnja zbirka se nalazila u tri različita muzeja: „Stari muzej“, „Novi muzej“ i „Muzej Pergamon“ u kojem su se nalazili predmeti grčke i rimske arhitekture zajedno sa poznatim Pergamonovim oltarom. Najvažnija prostorija u Starom muzeju izrađena je po uzoru na kupolu Panteona iz Rima te se ovdje trebala smjestiti antička skulptura. U drugim prostorijama nalazile su se zanimljivi kiparski radovi iz Antike, ali također i srednjovjekovne skulpture.⁶³

Nakon što se povećala zbirka i ovaj prostor više nije bio dostatan Friedrich August Stüler 1843. godine projektira drugu zgradu poznatiju kao „Novi Muzej“. Muzej je vodio velika iskapanja u Turskoj i Grčkoj te se njegova zbirka sve više povećavala što dovodi do potrebe izgradnje novog muzeja na Otoku muzeja pod nazivom Pergamon. U ovom muzeju se nalazi jedno od najznačajnijih djela u svijetu. Oltar Pergamon najvažniji je mramorni monumentalni grčki oltar na kojem su prikazani bogovi, grifoni te više od sto prikazanih likova iz raznih bitki. Također u muzeju su izloženi propileji svetišta Atene od Pergamona, stupovi Ateninog hrama iz Priena i vrata tržnice iz Mileta koja sežu u vrijeme cara Hadrijana.⁶⁴

---

⁶³CAMIN, G.: op.cit., p.71.

⁶⁴Ibid.

Tijekom Drugog svjetskog rata muzejima je nanesena ogromna šteta te se izložbe prikazuju za javnost tek nakon 1980-ih godina.

Muzej Pergamon kao svoje izdvojeno tijelo sadrži Muzej za stari Bliski istok koji je osnovan 1899. godine, 1926. godine postaju sastavnim dijelom Pergamona. Brojne donacije, kupovine i iskapanja na području Babilona i Ašura dovode do povećanja kolekcije ovog odjela. Najznačajnije djelo ovog muzeja je djelomična rekonstrukcija Puta povorki u Babilonu.⁶⁵

Naglasak na edukaciju i kronološka struktura Pergamon muzeja pruža brojnim posjetiteljima različita znanja o asirskoj, sumerskoj i babilonskoj civilizaciji.

5.3.2. Židovski muzej (Berlin)

Slika 5. Židovski muzej

Preuzeto sa: <http://www.inexhibit.com/wp-content/uploads/2014/07/jewish-museum-berlin-libeskind-01.jpg>

Zadnjih nekoliko godina u Berlinu su izgrađeni spomenici holokausta te također *Židovski muzej*. Daniel Libeskin projektirao je ovaj muzej koji je građen 1998. i 1999. godine, a za javnost je otvoren 2001. godine. Ova zgrada nema za cilj samo izlagati skulpture nego i pobuditi značajne osjećaje kod svakog posjetitelja. Na površini od 9290 m² nalazi se izložbeni prostor ovog muzeja. U muzeju se nalaze razni predmeti njemačke židovske zajednice poput osobnih predmeta, fotografija, dokumenata i pisama te mnoga umjetnička djela koja

---

⁶⁵CAMIN, G.: op.cit., p.73.

posjetitelju daju priliku da stekne znanja i doživi barem na trenutak osebnost židovske kulture. Stalna postava ovog muzeja podijeljena je na 14 cjelina koje se sastoje od povijesti židovske kulture preko srednjeg vijeka pa sve do današnjih dana. Unutrašnjost muzeja je vrlo neobičnog i nepravilnog oblika što proizlazi iz njegovog uglatog vanjskog izgleda. Izvana je muzej prekriven metalnim pločama koje su naslagane jedna iznad druge sa dubokim prorezima nasred zida koje zajedno tvore 1500 nepravilno oblikovanih „prozora“.⁶⁶

U ovom muzeju nalazi se *Vrt egzila* koji je također poznat pod nazivom Vrt E. T. A. Hoffman koji je okružen visokim betonskim zidom. 49 stupova s maslinovim drvećem označava osnutak Izraelske države. Stupovi su postavljeni na takav način da tvore nekakvu vrstu labirinta koji posjetitelju budi negativne osjećaje poput gušenja te želju za bijegom.⁶⁷

Jedna zanimljivost ovog muzeja je da posjetitelj prilikom ulaska može odabrati jedan od tri moguća puta koji simboliziraju tri sudbine židova te na taj način odabire svoju rutu kroz muzej. Također izvan muzeja nalazi se memorijalni toranj holokaustu do kojeg se može doći crnim putem koji je omeđen zidom bez prisustva svjetlosti kako bi posjetitelj na još izraženiji način doživio taj trenutak prolaska i zapitao se o činjenici da je planirano uništenje cijelog židovskog naroda. Arhitekt ovog muzeja također osim neprisutnosti svjetla dodaje određena svojstva poput tračnica u podu koje podsjećaju na velike transporte Židova što postiže još veću dramatičnost ovog prostora.⁶⁸

Ovaj muzej od velike je važnosti jer ukazuje na tešku prošlost Židova te upućuje da se određeni zločini ne smiju nikad zaboravit što ostvaruje svojom osebnom zbirkom fotografija, osobnih dokumenata koje osim što daju uvid o tragičnom genocidu prikazuju i kulturu, tradiciju i običaje Židova.

5.4. Freistaat Sachsen – Saska

Slobodna država Saska nalazi se na istoku Njemačke. U ovoj nešto manjoj pokrajini živi 4,2 milijuna ljudi na površini od 18,4 km². Saska je, kao dio bivše Istočne Njemačke pripojena jedinstvenoj njemačkoj državi u listopadu 1990. godine i glavni grad je Dresden.⁶⁹

Povijest ove pokrajine seže još prije tisuću godina, iz kneževine pretvorena je u kraljevstvo a najveći doseg u ekonomskom i kulturnom smislu ima u 18. stoljeću u vrijeme

---

⁶⁶ CAMIN, G.: op.cit., p.75.

⁶⁷ CAMIN, G.: op.cit., p.77.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ HOFFMANN, C.: **Saska – visoka tehnologija, kultura i potresna povijest**, <http://www.dw.com/hr/saska-visoka-tehnologija-kultura-i-potresna-povijest/a-3435802> (17.8.2016.)

kralja Augusta Jakog. Završetkom Drugog svjetskog rata Saska je razdvojena u 3 okruga oko najvećih gradova Leipziga, Dresdenu i Chemnitza (u doba Istočne Njemačke se zvao Karl – Marx – Stadt). Ujedinjenjem Njemačke 1990. godine osniva se Slobodna država Saska.⁷⁰

Već u 16. stoljeću ova pokrajina se razvija u jednu od najbogatijih njemačkih zemalja zbog razvijene trgovine, orba i rudarstva. Što se tiče industrije ovdje se nastoji razviti strojogradnja, automobilska industrija te nove tehnologije poput biotehnologije, solarne energije i mikroelektronike.⁷¹

Kad se govori o kulturnim i povijesnim znamenitostima ova pokrajina ima stvarno jako puno toga za ponuditi: dvorac Pillnitz, lovački dvorac Augustusburg, zamak Stolpen, Semper opera, nekolicina kazališta i festivalskih kuća te više od 40 muzeja.

Ova pokrajina je pravi primjer kombinacije moderne tehnologije i povijesti te treba samo na kvalitetan način iskoristiti resurse i prezentirati ih široj javnosti.

5.4.1. Zwinger mit Semperbau

Slika 6. Zwinger mit Semperbau

Preuzeto sa: https://ticket.hgg-sk-d.de/webshop/media/catalog/category/Zwinger_Web.jpg

Zwinger mit Semperbau jedan je od dvanaest muzeja koji pripadaju Staatliche Kunstsammlungen u Dresdenu. Zwinger je ustvari jedna od najljepših baroknih građevina u Njemačkoj sa brojnim galerijama. Naziv „Zwinger“ je ustvari izraz koji se koristi u vojno arhitektonskom kontekstu iako ovdje nema takvu ulogu. Dvorište Zwingera bilo je ustvari vrt koji je služio za različite dvorske svečanosti. Galerije sa svojom dekoracijom, kipovima i

---

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

mnogim vazama pridonosili su ljepoti ove građevine u kojoj su arhitektura i skulptura neodvojivo povezane.⁷²

1855. godine arhitekt Gottfreid Semper ograđuje dvorište okrenuto prema rijeci Elbi i podiže tamo galeriju Semperbau koja označava jedan od najznačajnijih muzejskih projekata 19. stoljeća u Njemačkoj. Danas kad posjetitelj šeta vrtom Zwingera on ga vidi kao graditeljsku cjelinu, iako Semperbau ima svečaniji arhitektonski stil. Zwinger i Semperbau izgorjeli su tijekom zračnog bombardiranja Dresdena 1945. godine te su obnovljena između 1950. i 1960. godine. U Zwingeru se trenutno nalazi Porzellansammlung i Mathematisch i Physikalischer Salon, dok je u Semperbau smještena Gemäldegalerie Alte Meister.⁷³

Gemäldegalerie Alte Meister posjeti više od pola milijuna ljubitelja umjetnosti iz cijelog svijeta. Najznačajniji radovi su „Sikstinska Madona“ od Rafaela, „Uspavana Venera“ od Giorgiona te također mnogobrojne slike raznih autora poput Van Eyck, Dürer, Rubens, Rembrant, Claude Lorrain, Tiepolo i mnogih drugih.⁷⁴

Mathematisch i Physikalischer Salon je najstariji barokni kompleks u Zwingeru i u današnje vrijeme ima potpuno redizajniranu izložbu koja prikazuje uređaje koji su se koristili tijekom prošlih stoljeća. Ovdje su izloženi razni antikviteti, mehanički uređaji, teleskopi, povijesni globusi Zemlje itd. U muzeju posjetitelji mogu koristiti najstariji mehanički kalkulator u Njemačkoj te sudjelovati u različitim eksperimentima i radionicama.⁷⁵

Porzellansammlung odnosno zbirka porculana osobito je poznata po brojnim životinjama napravljenim od porculana poput majmuna, lavova, orlova, paunova i mnogim drugim životinjama. Dresdenska zbirka je najveća specijalizirana keramička zbirka na svijetu.⁷⁶

Zwinger i Semperbau zajedno sa svojim odjelima na interaktivan i zanimljiv način stvaraju sliku o sebi koju prezentiraju u svijetu i na taj način privlače velik broj turista, također u prilog im idu svakako znamenitosti i predmeti od neizmjerne važnosti koji su stvarno unikatni u svijetu.

---

⁷²<http://www.skd.museum/en/museums-institutions/zwinger-with-semperbau/index.html>,(23.8.2016.)

⁷³ Ibid.

⁷⁴<http://www.skd.museum/de/museen-institutionen/zwinger-mit-semperbau/gemaeldegalerie-alte-meister/index.html> ,(23.8.2016.)

⁷⁵<http://www.skd.museum/en/museums-institutions/zwinger-with-semperbau/mathematisch-physikalischer-salon/index.html> ,(23.8.2016.)

⁷⁶<http://www.skd.museum/en/museums-institutions/zwinger-with-semperbau/porzellansammlung/history-of-the-collection/index.html> ,(23.8.2016.)

5.5. Hessen

Savezna pokrajina Hessen nalazi se u središnjem dijelu Njemačke, površine 21 115 km² u kojoj živi 6.1 milijun stanovnika. Hessenskim Ustavom osnovana je u prosincu 1946. godine, a osnivanjem SR Njemačke postaje Savezna zemlja Hessen. Glavni grad je Wiesbaden.⁷⁷

Južni dio na području uz Rajnu i Majnu oko Frankfurta označava najnaseljeniju i u ekonomskom smislu najjaču regiju Njemačke. U Frankfurtskoj Rhein – Mein zračnoj luci nalazi se jedno od glavnih čvorišta međunarodnog zračnog prometa. Na tom aerodromu zaposleno je otprilike 35 000 radnika. Lufthansa AG zapošljava najveći broj ljudi u ovoj pokrajini.⁷⁸

Također Frankfurt je izrazito poznat po velikoj količini banaka koje imaju svoje sjedište upravo u ovom gradu pa stoga on dobiva naziv „Mainhattan“ kojeg se povezuje sa centrom u New Yorku. Ovdje se također odvija jako puno sajmova poput IAA koji je prvenstveno namijenjen za automobilsku industriju te također se tu nalazi i najpoznatiji i najveći sajam knjiga.⁷⁹

Najvažnija svjetska izložba „Documenta“ koja objedinjuje djela suvremene umjetnosti odvija se u gradu Kasselu. U Wiesbadenu se nalazi poznato lječilište te ovaj grad također krasi bogate i raskošne građevine. U Hessenu se nalazi velik broj malih sela i gradova koji mu daju ruralni karakter. U tim dijelovima kulinarstvo je izraženo, poznati tvrđi sir Handkäs koji se treba određeno vrijeme držati u octu te se poslužuje s lukom.⁸⁰

U ovoj pokrajini rođeni su Johann Wolfgang von Goethe i braća Grimm o kojima je detaljnije pisano u prethodnom dijelu rada.

---

⁷⁷ BALLWEG S.: **Hessen – više od Mainhattana**, <http://www.dw.com/hr/hessen-vi%C5%A1e-od-mainhattana/a-3438259>, (23.8.2016.)

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ O sajmu knjiga u Frankfurtu više vidjeti u: **Tatsachen über Deutschland**, Societäts Verlag. Frankfurt am Mein, 2010., p. 159.

⁸⁰ Ibid.

5.5.1. Frankfurtski povijesni muzej

Slika 7. Frankfurtski povijesni muzej

Preuzeto sa:

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/10/Historisches Museum Frankfurt am Main.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/10/Historisches_Museum_Frankfurt_am_Main.jpg)

Historisches Museum Frankfurt ili *Frankfurtski povijesni muzej* osnovan je 1878. godine temeljem građanske inicijative i to je najstariji muzej u Frankfurtu. Od svog osnutka glavni ciljevi muzeja su očuvanje i istraživanje muzejske građe.⁸¹

Zanimljivo je za spomenuti da je Frankfurtski povijesni muzej prvi i jedini muzej u Njemačkoj koji je nastojao integrirati društvenu podjelu spola u svoju stalnu postavu. Od 1980. godine do 1983. godine osnovana je izložba „Ženska svakodnevica i pokret za oslobođenje žena“. Ova izložba značajna uspostavljena je kako bi se prikazala neravnoteža s odjelima koji se nisu bavili muško ženskim pitanjima. Tako su predstavljeni razni odjeli s različitom tematikom ljubavi, obrazovanja, slobodnog vremena, zanimanja, kućnog života i slično. Video i audio zapisi intervjuja koji je obavljen ranije upotpunjavali su ovu izložbu. Izložba je zatvorena jer je jedna stranka smatrala preosjetljivom i iskoristila kao temu svoje predizborne kampanje.⁸²

Primjera radi 1914. godine u muzeju se nalazilo 100 000 muzejskih izložaka, dok 2009. godine muzej sadrži čak 605 000 predmeta. U muzeju djeluje čak 12 stalnih izložbi koje održavaju kolekcionari i donatori te će se navesti samo par zbirki Barackhaus i Glock, Waldschmidt, Dalberg, Daems te zbirka Fellner. Od 2016. godine u muzej je uveden i

⁸¹http://www.historisches-museum-frankfurt.de/index.php?article_id=28&clang=0, (23.8.2016.)

⁸² GRAB, T.: „Ženski poslovi su muški poslovi“: RODNE ULOGE U NJEMAČKIM MUZEJIMA, *Informatica museologica* 32 (2001), p.75, 76.

poseban program za djecu od 6 do 14 godina koji interaktivnim izložbama nastoji potaknuti da se već u ranoj dobi zanimaju za povijest i umjetnost.⁸³

Frankfurtski muzej svojim inovativnim idejama nastoji unaprijediti muzejsko djelovanje te prikazati njemačku povijest kao izrazito važno obilježje koje je dovelo do današnje slike svijeta kakvog ga mi poznajemo.

---

⁸³http://www.historisches-museum.frankfurt.de/index.php?article_id=679&clang=0 ,(23.8.2016.)

6. ZAKLJUČAK

Muzeji kao najreprezentativnije institucije kulture i povijesti određenog naroda, su najbolji pokazatelji narodnog identiteta. Tako se može reći da što neka zemlja ima više muzeja i sličnih kulturnih ustanova ima bogatiju povijest i kulturu. Vrste i funkcije muzeja su uvelike različite pa tako osim što izlažu važne predmete i artefakte, oni ih i proučavaju te konzerviraju. Sve ove činjenice vode tome da su muzeji jedne od bitnijih institucija kada se govori o prepoznatljivosti i značaju nekog naroda. Kroz povijest su se razvile različite vrste muzeja, a kao cvijet njihova razvoja predstavlja se 19. stoljeće, koje se ujedno može nazvati i „Stoljeće muzeja“. S obzirom na sve karakteristike muzeja može se zaključiti da su to vječni spomenici koji nam slikovito pokazuju razvoj kulturnog identiteta određene nacije. Stoga, muzeji bi u današnje vrijeme trebali svakako biti bolje posjećeni te bi im se trebala dati veća važnost. Dok s druge strane muzeji kao ustanove bi trebali nastojati privući čovjeka, a to mogu postići interakcijom, efikasnim marketingom te zanimljivim sadržajima.

Asocijacije na riječ Njemačka su svakako: bogatstvo, snažno gospodarstvo, razvijena tehnologija, duga i bogata povijest i tradicija, poznate povijesne osobe, prirodna i kulturna baština te kultura općenito. Osobe kao što su Goethe, Schiller, Guttenberg, Kant, Wagner, Benz, Einstein te mnogi drugi ostavile su neizbrisiv trag na njemačkoj te svjetskoj kulturnoj, znanstvenoj te umjetničkoj pozornici. Osim toga, Njemačka je i na mnoge druge načine obilježila svjetsku povijest, na primjer važnom ulogom u svjetskim ratovima. Sve navedeno dokazuje veliku i bogatu kulturu i povijest ove utjecajne zemlje koja je pohranjena u različitim institucijama kao što su muzeji.

Njemačka ima mnoštvo muzeja od kojih su najreprezentativniji i najpoznatiji smješteni u pokrajinama koje se ističu razvijenom industrijom, većim gradovima te raznolikom kulturnom scenom. Većina ovih muzeja imaju povijesnu tematiku, pogotovo onu antičku, srednjovjekovnu i baroknu. Nadalje, postoje i dvije velike galerije koje posjeduju bogatu kolekciju slika te dobru posjećenost (Alte Pinakothek i Zwinger mit Semperbau). Također, ostali muzeji se ističu bogatim inventarom i poznati su kao prijestolnice njemačke kulture i tehnološkog napretka (Mercedes – Benz muzej). Sve u svemu, može se sažeti da su navedeni muzeji iznimno dobro posjećeni (što poboljšava i turistička kretanja prema toj zemlji), imaju interaktivni pristup (privlače posjetitelje) te imaju iznimno bogate kolekcije. Treba i napomenuti činjenicu da je većina ovih muzeja oštećena ili potpuno razorena tijekom Drugog svjetskog rata što dodatno pojačava dojam njemačke brige o kulturi ili preciznije o muzejima.

Sve u svemu, važnost muzeja je neupitna, a Njemačka kao jedna od prijestolnica svjetske kulturne scene ima ih mnoštvo. Stoga, kada se čovjek nađe u Njemačkoj kao turist trebao bi te muzeje posjetiti te obogatiti svoju kulturnu svijest inovacijama, predmetima te općenito bilo kakvim značajnim eksponatima koji su obilježili svjetsku kulturu.

SAŽETAK

Najreprezentativniji muzeji na prostoru Savezne Republike Njemačke

Savezna Republika Njemačka je srednjoeuropska država podijeljena u 16 pokrajina. Karakterizira ju duga i bogata povijest, kultura, folklor te značajne osobe koje su dale svoj doprinos svijetu koji bi zasigurno izgledao znatno drugačije da njih nije bilo. Njemačka je sjecište mnogih kultura i nedvojbeno ima puno toga za ponuditi nekome tko se odluči posjetiti ovu državu. Muzeji su osobito važni i odličan su pokazatelj razvojaneke destinacije i stoga bi se trebalo težiti očuvanju, unaprjeđivanju i promociji takvih institucija osobito u turističkim mjestima u koja dolazi poprilično velik broj ljudi.

Najreprezentativniji muzeji njemačkog prostora su Mercedes – Benz u Stuttgartu, Stara pinakoteka u Münchenu, Germanski Nacionalni muzej u Nürnbergu, Muzej Pergamon i Židovski muzej u Berlinu, Zwinger mit Semperbau u Dresdenu i Frankfurtski povijesni muzej. Navedeni muzeji su uvelike utjecali na razvoj same zemlje i pridonijeli njezinoj kulturnoj afirmaciji i popularnosti u svijetu osobito gledajući sa kulturno – povijesnog aspekta. Osim toga ovi muzeji se ističu mnoštvom eksponata i zbirki, dobrom posjećenošću te interaktivnim pristupom s publikom.

Ključne riječi: muzeji, SR Njemačka, važnost muzeja, reprezentativnost

SUMMARY

The most representative museums in the area of the Federal Republic of Germany

Federal Republic of Germany is a central european country and it is divided into 16 constituent states. It is characterized by long and wealthy history, culture, floklre and significant persons who have contributed to the world, which wouldn't be the same without them. Germany is the central point of many cultures and undoubtedly, there is a lot of to see for ones that want to visit it. Museums are very important and they are great indicators of some country development and therefore, museums should be preserved, upgraded and promoted, especially in touristic cities, which are well visited by great numbers of people.

The most representative museums of Germany are: Mercedes – Benz museum in Stuttgart, The Old Pinakothek in München, German National Museum in Nürnberg, Museum Pergamon and Jewish Museum in Berlin, Zwinger mit Semperbau in Dresden and Frankfurts' history museum. Mentioned museums have affected the development of the country and they have contributed to its cultural affirmation and popularity in the world, especially by cultural-historic meaning. Besides that, these museums stand out with lot of exhibits and collections, good attendance and interactivity with people.

Key words: museums, Federal Republic of Germany, museum importance, representativeness

ZUSAMMENFASSUNG

Die meist repräsentative Museen der Bundesrepublik Deutschland

Die Bundesrepublik Deutschland ist ein mitteleuropäisches Land, geteilt in 16 deutschen Ländern. Dieses Land ist bekannt für seine lange und reiche Geschichte, Kultur, Folklor und berühmte Personen, die einen großen Beitrag für diese Welt beigetragen haben. Deutschland ist ein Zentrum verschiedener Kulturen und zweifellos kann viel zu bieten allen, die sich dieses Land besuchen entscheiden. Die Museen sind sehr wichtig und sie sind ein sehr guter Indikator der Entwicklung eines Reiseziels. Erhaltung, Verbesserung und Förderung solcher Einrichtungen ist besonders wichtig in den Orten, in die viele Menschen kommen.

Die repräsentativsten Museen des deutschen Gebiets sind Mercedes - Benz in Stuttgart, Alte Pinakothek in München, Germanisches Nationalmuseum in Nürnberg, Pergamon Museum und das Jüdische Museum in Berlin, Zwinger mit Semperbau in Dresden und Frankfurt History Museum. Diese Museen haben großen Einfluss auf die Entwicklung des Landes und trugen zu seiner Kulturförderung und Popularität in der Welt bei vor allem im kulturellen und historischen Aspekt. Viele Exponate und Sammlungen unterstreichen mit dem interaktiven Ansatz zu dem Publikum und locken viele Leute an.

Schlüsselwörter: Museen, Bundesrepublik Deutschland, die Bedeutung der Museen, Repräsentativität

LITERATURA

Knjige:

- 1.) BURKE, P.: **Junaci, nitkovi i lude**, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
- 2.) CAMIN, G.: **Najljepši muzeji svijeta**, Naklada ULIKS, Rijeka, 2009.
- 3.) DUBE, W. D.: **Alte Pinakothek (München)**, Mladost, Zagreb, 1980.
- 4.) GOB, A., DROUGUET, N.: **Muzeologija, antiBARBARUS**, Zagreb, 2003.
- 5.) MAROEVIĆ, I.: **Uvod u muzeologiju**, Zavod za informacijske studije, Zagreb, 1993.
- 6.) **Tatsachen über Deutschland**, Societäts Verlag. Frankfurt am Mein, 2010.
- 7.) ŽMEGAČ, V.: **Od Bacha do Bauhauusa, Povijest njemačke kulture**, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.

Članci:

- 1.) LESJAK, T.: **Europska kultura, jezik i mediji**, Informatologia 29/30 3-4, (1997)
- 2.) GRAB, T.: „**Ženski poslovi su muški poslovi**“: **RODNE ULOGE U NJEMAČKIM MUZEJIMA**, Informatica museologica 32 (2001)

Internetski izvori:

- 1.) <http://icom.museum/the-organisation/icom-in-brief/> (23.7.2016.)
- 2.) TOMORAD, M.: **Povijest muzeja**, <http://www.starapovijest.eu/povijest-muzeja/> (24.7.2016)
- 3.) <https://www.britannica.com/biography/Johann-Wolfgang-von-Goethe> (6.8.2016.)
- 4.) <https://www.britannica.com/biography/Immanuel-Kant> (6.8.2016.)
- 5.) <https://www.britannica.com/biography/Johann-Sebastian-Bach> (6.8.2016.)
- 6.) <https://www.britannica.com/biography/George-Frideric-Handel> (6.8.2016.)
- 7.) <https://www.britannica.com/biography/Ludwig-van-Beethoven> (6.8.2016.)
- 8.) <http://www.dw.com/de/ber%C3%BChmt-deutsche-komponisten/g-3276418> (15.8.2016.)
- 9.) <http://www.studiobabelsberg.com/en/corporate/about-us/> (15.8.2016.)

- 10.) HAGEDORN, A.: **Baden – Württemberg – „Mi znamo sve osim govoriti pravilno njemački“**, <http://www.dw.com/hr/baden-w%C3%BCrttemberg-mi-znamo-sve-osim-govoriti-pravilno-njema%C4%8Dki/a-3438897> (15.8.2016.)
- 11.) WASSERRAB, J.: **Bavarska – „Laptop i Lederhose“**, <http://www.dw.com/hr/bavarska-laptop-i-lederhose/a-3438937> (15.8.2016.)
- 12.) <http://www.gnm.de/en/museum/about-us/> (15.8.2016.)
- 13.) <https://www.pinakothek.de/besuch/alte-pinakothek> (15.8.2016.)
- 14.) LEIPERT, L.: **Berlin – grad koji se stalno mijenja**, <http://www.dw.com/hr/berlin-grad-koji-se-stalno-mijenja/a-3438750> (16.8.2016.)
- 15.) HOFFMANN, C.: **Saska – visoka tehnologija, kultura i potresna povijest**, <http://www.dw.com/hr/saska-visoka-tehnologija-kultura-i-potresna-povijest/a-3435802> (17.8.2016.)
- 16.) <http://www.skd.museum/en/museums-institutions/zwinger-with-semperbau/index.html> (23.8.2016.)
- 17.) BALLWEG, S.: **Hessen – više od Mainhattana**, <http://www.dw.com/hr/hessen-vi%C5%A1e-od-mainhattana/a-3438259>(23.8.2016.)
- 18.) http://www.historisches-museum.frankfurt.de/index.php?article_id=28&clang=0,(23.8.2016.)

POPIS SLIKA

SLIKA	STRANICA
1. Muzej Mercedes – Benz	20
2. Alte Pinakothek	23
3. Germanisches National Museum	24
4. Muzej Pergamon	26
5. Židovski muzej	27
6. Muzej mit Semperbau	29
7. Frankfurtski povijesni muzej	32

ŽIVOTOPIS

OSOBNJE INFORMACIJE

Somogyi Domagoj

📍 Petra Zoranića 9, 32100 Vinkovci (Hrvatska)

📞 0989949246

✉ domagojvvpk@gmail.com

Spol: Muško | Datum rođenja: 04/08/1994 | Državljanstvo: hrvatsko

RADNO ISKUSTVO

01/07/2014–01/09/2014

Bartender

Caffe & Cocktail bar Noštromo, Vir (Hrvatska)

01/11/2012–01/04/2013

Individualni trener plivanja

Vinkovci (Hrvatska)

Rad i animiranje djece, učenje svih tehnika plivanja i prevladavanja straha od vode. Bavio sam se plivanjem 11 godina, ostvario odlične rezultate na natjecanjima, te sam stekao bogato iskustvo vezano uz taj sport.

13/06/2016–01/09/2016

Lifeguard

Rovinj (Hrvatska)

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

01/09/2009–01/07/2013

Jezična gimnazija (SSS) razina 4

Gimnazija Matije Antuna Reljkovića, Vinkovci (Hrvatska)

01/09/2013–danas

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti

Sveučilište u Zadru, Zadar (Hrvatska)

OSOBNJE VJEŠTINE

Materinski jezik

hrvatski

Ostali jezici

	RAZUMJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
engleski	C1	C1	C1	C1	C1
njemački	B1	B1	B1	B1	B1
talijanski	A1	A1	A1	A1	A1

Stupnjevi: A1 i A2: Početnik - B1 i B2: Samostalni korisnik - C1 i C2: Iskusni korisnik
[Zajednički europski referentni okvir za jezike](#)

Komunikacijske vještine

Odlične komunikacijske vještine, timski duh

Digitalna kompetencija Napredno koristim mnoge računalne programe i Internet:
Word, Excel, Power Point, Access, Outlook, Facebook ...

DODATNE INFORMACIJE

Članstva Vinkovački plivački klub - od 2002. do 2013. godine
Vaterpolo klub Vinkovci - od 2008. do danas